

Det utredda folket

Samerna och samefrågan i den svenska politiken handlar i mycket högre grad om att utreda än att fatta politiska beslut. Under 1900-talet följde den ena utredningen efter den andra utan att så mycket annat blev gjort. 2000-talet tycks följa samma mönster. Bara i år har tre stora utredningar presenterats.

De offentliga utredningar som snart ska hanteras av regering och riksdag är följande:

- Samerna - ett ursprungsfolk i Sverige SOU 1999:25. Den handlar om förutsättningarna för en svensk ratificering av ILO 169. Utredaren Sven Heurgren föreslår att ytterliggare två utredningar måste göras. Dels en om samernas jakt- och fiskerätt och dels en andra angående gränsbestämningen av det samiska området. Han föreslår också en informationssatsning om samer, vilket regeringen verkställt, samt att staten bör stå för rättegångskostnader för bägge parter i principiellt viktiga frågor rörande markrättigheter. Detta har regeringen

sagt nej till vid flera tillfällen, senast vid höstbudgetförhandlingarna 2004 när Miljöpartiet drev frågan.

- En ny rennäringspolitik SOU 2001:101. I den föreslås att samebyarna skall öppnas för alla samer som har en anknytning till samebyn. Idag är det renskötande samer som är medlemmar. Utredningen föreslår också en rad åtgärder i förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning t.ex. att samrådsskyldigheten mellan rennärings- och skogsbrukare skall utöka till att gälla hela renskötelsesområdet och inte bara som idag året-runt-markerna. Inom ramen för FSC-certifierade skogsägare tillämpas det redan idag.
- Sametingets roll i det svenska folkstyret SOU 2002:77. Uppdraget var att göra en översyn av Sametingets organisation, sametingslagen och förordningen med instruktion för sametinget.
- Jakt och fiske i samverkan SOU 2005:116. Utredningen presenterades i mitten av januari och har redan orsakat en folkstorm i norr. Ingen tycks gilla förslagen i den. Kritik kommer både från samiska organ och från jägarorganisationer.
- Samernas sedvanemarken SOU 2006:14. Betänkandet från gräns-

dragningskommissionen för renskötelsesområdet i Sverige gör allt annat än rätar ut alla frågetecken kring en framtida gränsdragning. Utredningens djupgrävande i svenska arkiv ger en bra möjlighet för den som vill fortsätta forska i frågan.

- "Att återta mitt språk" - Åtgärder för att stärka det samiska språket SOU 2006:19. Utredningen föreslår en utökning av förvaltningsområdet för samiska samt en rad åtgärder för att få igång en revitaliseringsprocess för det samiska språket.

Det blir en grannliga uppgift för regering och riksdag under den kommande mandatperioden att hantera alla dessa utredningar. Hittills har besluten och ställningstagandena kunnats skjutas på framtiden med motiveringen att frågan är under utredning eller att den behöver utredas mer. Frågan om en svensk ratificering av ILO 169, om ursprungsfolks rättigheter, kan man knappast undvika med tanke på att konventionen trädde i kraft 1991 och såväl Norge som Danmark har undertecknat den samt att alla begärda utredningar nu är avslutade. Frågan är svår och i många fall partisplittrande. Enbart Miljöpartiet och Folkpartiet har klart tagit ställning för en ratificering.

Innan höstens riksdagsval kommer i alla fall riksdagen att ta ställning till en proposition kallad "Ett ökat samiskt inflytande" 2005/06:86. Propositionen har sågats av Sametinget då den bara innehåller en mycket liten del av de förslag som togs upp i rennäringsspolitiska kommitténs betänkande. Sametinget föreslås bli central förvaltningsmyndighet för rennäringen och det föreslås att ett antal myndighetsuppgifter skall överföras från länsstyrelserna och Statens jordbruksverk till Sametinget. Kritik har riktats mot att det bara är interna samiska myndighetsuppgifter som Sametinget får överta medan uppgifter som berör även andra markanvändare får ligga kvar hos respektive myndighet.

Sametinget har under beredningen av förslaget riktat hård kritik mot det materiella innehållet i propositionen som en uppvisning i strukturell diskriminering där intressen med svensk anknytning både värnas och lyfts fram, medan berättigade reformer av same- och rennäringsslagstiftningen sätts på undantag.

Regeringens proposition är en tydlig uppvisning av strukturell diskriminering av samerna i Sverige. I betänkandet SOU

2005:56 Det Blågula Glashuset – Strukturell diskriminering i Sverige, belyses olika frågeställningar av strukturell diskriminering på grund av etnisk tillhörighet. I Sametingets yttrande över betänkandet framhålls att den samtida svenska samepolitiken och framför allt rennäringsslagstiftningen bygger på en strukturell diskriminering av samerna som ett folk. En strukturell diskriminering som innebär att samerna dels inte anses kunna äga mark, fiska eller ha andra rättigheter i

sameområdet på grund av etnisk tillhörighet och näringsmässig specialisering, dels inte anses kapabla att förvalta sina egna resurser och sin egendom.

Vi har alltså en spännande tid framför oss när regering och riksdag kommer att tvingas bekänna färg när det gäller Sveriges trovärdighet i urfolksfrågor. Utgången i riksdagsvalet kommer säkerligen också att avspegla sig i hur besluten blir.

Olof T Johansson

– Snart kommer regering och riksdag att tvingas bekänna färg i urfolksfrågor, skriver Olof T Johansson, sametingsledamot och medlem i Miljöpartiets partistyreelse. Foto: Mikael Törnqvist